

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen
Save the Children

Lapsenoikeusperustaisuus -mitä sillä tarkoitamme

Tiina-Maria Levamo

Asiantuntija -lapsen oikeudet ja vaikuttamistyö (kotimaan ohjelma)

tiina-maria.levamo@pelastakaalapset.fi

Puheenvuoron tavoitteet

Osallistujat saavat perustietoa siitä, miten lapsenoikeusperustaisuus on kestävä tapa toimia lapsen oikeuksien edistämiseksi.

Osallistujat voivat aloittaa pohdinnan omasta roolistaan ja mahdollisuuksistaan lapsen oikeuksien edistäjinä.

Lapsen edun ja osallisuuden edistäminen hahmottuvat osaksi lapsenoikeusperustaista ajattelua ja toimintaa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989)

- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989
- Määräaikaisraportointi
- Lapsen oikeuksien komitean suositukset /huomautukset

- Valtioiden välinen vertaisarviointi maiden ihmisoikeus-tilanteesta (Universal Periodic Review)
- Kansallinen raportti
- YK:n ihmisoikeus-valtuutetun koosteet (YK & ja muut sidosryhmät)

Pelastakaa Lapset on lastensuojelu- ja lapsenoikeusjärjestö, joka pohjaa toimintansa YK:n lapsen oikeuksien sopimukselle.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989)

- Yleissopimuksen valinnaiset pöytäkirjat täydentävät sopimusta
 - Viimeisin koskee lapsen oikeutta valittaa
- YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit antavat konkreettisia ohjeita esim. julkiselle tai yksityiselle sosiaali- tai terveydenhuollolle, tuomioistuimille, hallintoviranomaisille ja lainsäädäntöelimille.
 - Yleiskommentti Nro 12 koskee lapsen oikeutta tulla kuulluksi (2009)
 - Lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja (2011)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989)

LOS-komitean suosittaa (57.istunto), että sopimusvaltio (2011 CRC/C/FIN/CO/4 päivitetty versio 7.9.2011):

9. harkitsee **yhtenäistetyn lainsäädännön laatimista** kaikista yleissopimuksen mukaisista oikeuksista (Ruotsissa tämä on tapahtunut 2018)

11. **luo järjestelmän lapsen oikeuksia koskevien toimintapoliittikkojen koordinoimiseksi** kaikkien asianomaisten toimielinten ja laitosten välillä kaikilla tasoilla; ja tälle resurssit

13. **kehittää kattavan toimintapolitiikan ja –suunnitelman** yleissopimuksen täysimittaiseksi täytäntöön panemiseksi

14. **lisää yleistä tietoisuutta** ja erityisesti lasten tietoisuutta kansallisten järjestelmien mahdollistamista eri **valitusmenettelyistä**

6. tarjoaa **kunnille riittävät resurssit** YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen varmistamiseksi; ja ottaa käyttöön **lapsibudjetoinnin** (talousarvion seurannan lapsen oikeuksien näkökulmasta)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989)

18. **kokoaa tietoja**, joita käytetään laadittaessa toimintapolitiikkaa ja –ohjelmia, jotka koskevat **köyhyyttä, väkivaltaa, vammaisia lapsia, vähemmistö- ja maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä perheestään erossa olevia lapsia.**

20. **tehostaa LOS-koulutusta** kaikille lasten puolesta ja parissa työskenteleville ammattiryhmille

23. varmistaa, että **elinkeinoelämä** noudattaa kansainvälisiä ja kansallisia normeja yritysten **sosiaalisesta vastuusta** lapsen oikeuksien osalta

25. torjuu **kaikkia syrjinnän muotoja**

27. varmistaa, että **lapsen edun periaate otetaan asianmukaisesti huomioon** kaikissa lainsäädäntö -, hallinto- ja oikeudenkäyntimenettelyissä sekä kaikissa lapsia koskevissa ja lapsiin vaikuttavissa toimintapolitiikoissa, ohjelmissa ja hankkeissa, ja että sitä **sovelletaan johdonmukaisesti**, myös tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten oikeudellisissa perusteluissa

29. **varmistaa, että lapsia, myös vammaisia, kuullaan lapsiystävällisesti**, lapsen iän ja kehitystason mukaisesti ottaen huomioon lapsen edun periaate

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989)

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet =
neljä sopimuksen velvoitetta, jotka tulee ottaa huomioon
kaikkien sopimuskohtien tulkinnassa

Syrjinnän kieltö (Artikla 2)

Lapsen edun ensisijaisuus (Artikla 3, kohta 1)

Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (Artikla 6)

Lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioon otetuiksi (Artikla 12)

- **Lapsen edun** ensisijaisuuden huomioon ottaminen on **avain lapsen oikeuksien sopimuksen ymmärtämiseen**.
- Yleisperiaatteet ovat tärkeitä, kun **lapsen etua** määritellään.
- Lapsen edun määrittelyssä tärkeitä ovat **lasten omat näkemykset, kokemukset ja mielipiteet**.
- **Päätösten ja toiminnan lapsivaikutusten arviointi** on väline lapsen edun selvittämiseen. Sen avulla voidaan tarkastella lasten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kokonaisuutena.

Lapsenoikeusperustainen lähestymistapa

Child Rights Based Approach (CRBA/HRBA)

- Jokaisella lapsella on ihmisoikeussopimuksissa määritellyt **oikeudet** ja sopimukset ratifioineella valtiolla on **velvollisuus** varmistaa, että oikeudet toteutuvat.
- **Lapsenoikeusperustaisuus**
 - varmistaa, että lapsia ja heidän oikeuksiaan ei sivuuteta
 - **kaksi päämäärää:**
 - nostaa kaikkein **heikoimmassa asemassa olevien lasten ihmisoikeuksien toteutuminen** kaiken **toiminnan päämääräksi**
 - tehdä mahdolliseksi näiden **lasten ja lapsiryhmien aktiivinen osallistuminen** omien oikeuksiensa edistämiseen
 - **kahden toimijaryhmän dialogia**
 - vastuunkantajat (duty bearers)
 - oikeuksien haltijat (rights holders)

Lähestymistavassa kaikkea toimintaa ohjaa

- ihmisoikeuksia koskevat lait ja sopimukset
- Ihmisoikeusperiaatteet

Oikeuden haltijat ja vastuunkantajat

V
A
S
T
U
U
V
E
L
V
O
L
L
I
S
U
S

On
vastuussa

Vastuunkantaja

Velvollisuus kunnioittaa,
suojella ja toteuttaa
oikeuksia

Ihmisoikeudet

Universal (non-discrimination) Interdependent (loss of one impacts on all) Inalienable (not taken/given away)

Vaatii
oikeuksiaan

O
S
A
L
L
I
S
U
S

Oikeuden haltija

Oikeus vaatia oikeuksien toteutumista
Muuttuu vastuunkantajaksi

Lapsenoikeusperustainen lähestymistapa Child Rights Based Approach (CRBA/HRBA)

Lapsenoikeusperustaisessa lähestymistavassa on lähtökohtana aina

- **aktiiviset toimijat:** niin oikeuksien haltijat kuin vastuunkantajat
- lasten ja nuorten omaehtoisen **osallistumisen tukeminen** kaikin keinoin
- **tiedottaminen** lapsille/nuorille heidän oikeuksistaan
- **oikeuksien rikkomusten tunnistaminen** ja niihin puuttuminen lainsäädäntöä ja niitä ohjaavia ohjelmia ja politiikkaa muuttamalla
- pyrkiä johdonmukaisesti **kestävään muutokseen**

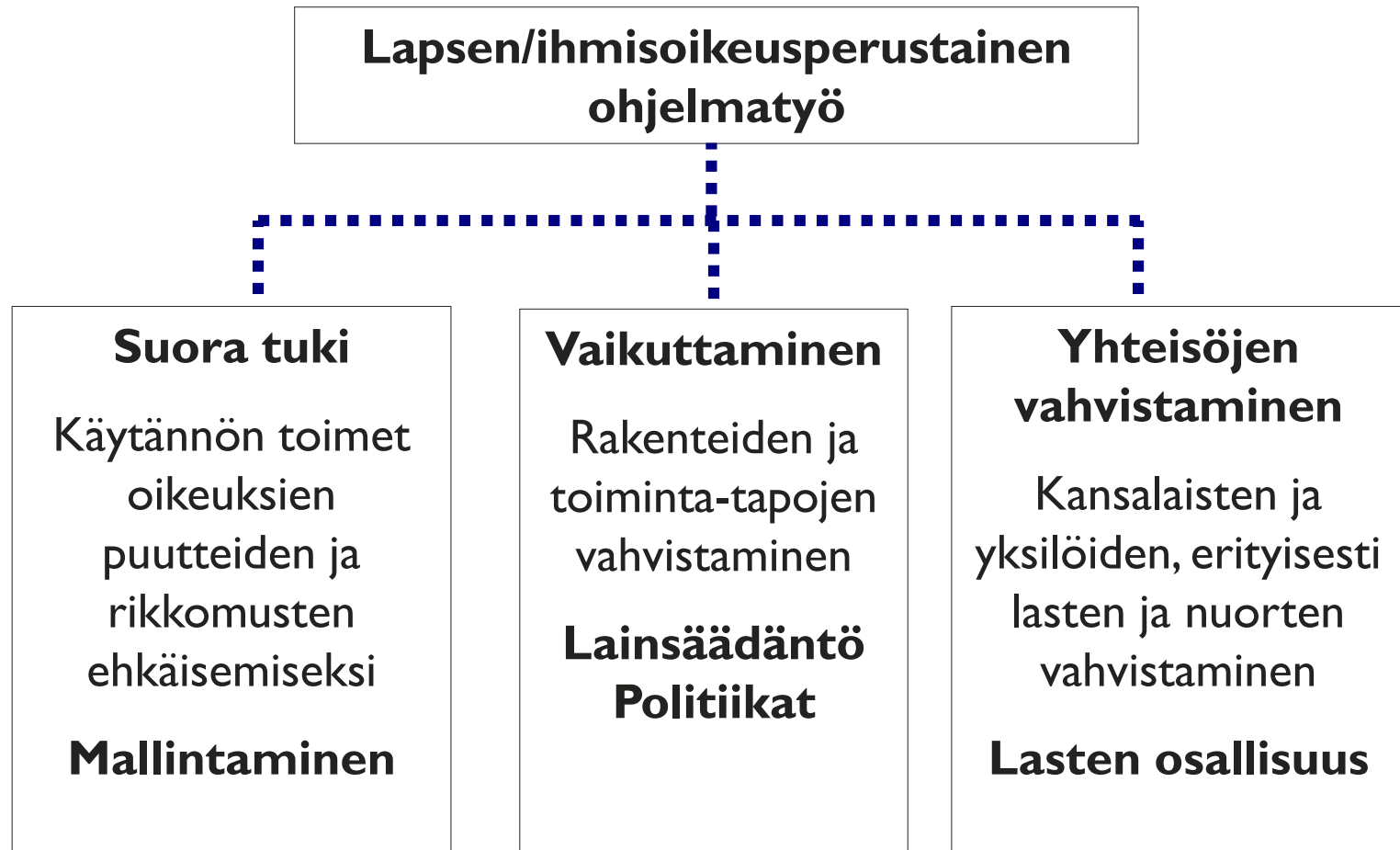
Prosessi on yhtä tärkeä kuin päämäärä!

Lapsenoikeusperustainen työ **ei toteudu, jos**

- **ihmisoikeusrikkomuksia ei nosteta esille, eikä niihin puututa**
- lapset ja nuoret nähdään ainoastaan passiivisina avun kohteina
- heidän osallistumisestaan heidän omissa asioissaan ei tueta
- keskitytään lyhytnäköisesti tarpeisiin
- prosessia kohti päämäärää ei nähdä arvokkaana

Lapsen/ihmisoikeusperustaisen ohjelmatyön kolme pilaria

Lapsenoikeusperustaisuus ja rakenteellinen sosiaalityö

Sosiaalityössä on kiinnitettävä **erityistä huomiota kaikkein vaikeimmassa asemassa oleviin ja heidän ongelmiinsa, mutta myös voimavaroihin, joita jokaisella on.**

Sosiaalihuoltolaki (7 §) määrittelee **kolme tehtävää rakenteelliselle sosiaalityölle:**

- 1. Tuotetaan tietoa** asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisesta merkityksestä.
- 2. Määritellään tavoitteelliset toimet ongelmien korjaamiseksi,** jotka voivat olla pieniäkin muutoksia työn järjestämisessä.
- 3. Tuodaan sosiaalityön asiantuntemus politiikan ja päätöksenteon avuksi.**
 - Jos sosiaalityöntekijä näkee palveluissa puutteita, hänen on tuotava ne esiin.
 - Kunnallisten viranomaisten tehtävänä on poistaa epäkohtia, jotka estävät ihmisten avun saannin.

Lähde: THL

Lapsenoikeusperustaisuus ja rakenteellinen sosiaalityö

Porinaparit

Miten rakenteellisen sosiaalityön/lapsenoikeusperustaisen työn tekeminen voisi tulla paremmin osaksi lapsen oikeuksien seuranta ja raportointia?

Mitä mahdollisuuksia ja esteitä?

Kunnissa

Maakunnissa

Valtakunnallisesti

Rakenteellisen sosiaalityön toimintatapoja: Tiedon tuottaminen (THL)

asiakkaan (kuntalaisten) tilanteesta näitä voimaannuttaen ja valtaistaen
Kehittäjäasiakkaat, asiakasraadit ja kokemusasiantuntijat

hyvinvoinnista systemaattisella toiminnalla

Rekisterit ja indikaattorit esimerkiksi Hyvinvointikompassi, AVAIN-mittari, palautteen kerääminen

asiakkaan (kuntalaisten) tilanteesta oman asiantuntemuksen kautta

laadullisen tiedon tuottaminen, joka ei tule esiin tilastojen perusteella:

* alueellinen hyvinvointikertomus, sosiaalityön raportointi, huolen vyöhykkeet: työntekijöiden päiväkotilapsia koskeva huolien avaaminen Kauniaisten hyvinvointikertomuksessa

Rakenteellisen sosiaalityön toimintatapoja: Tavoitteellinen toiminta, jolla vaikutetaan yhteisön taustatekijöihin (THL)

Pysyvä kehittävän keskustelun foorumi johdon ja päättäjien kanssa

”Arjen pelastajat”: yhteinen prosessi, jossa on mukana päättäjät, johto, työntekijät ja avainsidosryhmät. (Kuntaliitto)

Tiedonsiirron alustoja

Helsingissä kaikki sosiaalisessa raportoinnissa tuotettu tieto julkaistaan kaupungin [ulkoisilla nettisivuilla](#)

Erikseen kootut katsaukset alueen ja asukkaiden tilanteesta, esimerkiksi [Kainuun maakunnan perhepalvelut](#)

Muita tiedon jakamisen alustoja; esim. [Päijät-Hämeen sosiaalityön blogi](#) ja erilaiset sosiaalityön some-tilit.

Mediavaikuttaminen

Ideoita mediatyöskentelyyn [Ideakirjasta](#) (pdf 5,3 Mt)

Rakenteellisen sosiaalityön toimintatapoja: Sosiaalityön asiantuntijuus osana muiden toimialojen suunnittelua (THL)

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (LAVA, lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi)

Vaikutusten ennakoarviointi, arvioidaan päätösten valmisteltaessa päätöksen vaikutukset eri väestöryhmiin. [THL:n sivut ennakoarvioinnista](#)

Säännöllinen, tavoitteellinen verkostoyhteistyö eri toimijoiden kanssa

Sosiaalityöntekijät lakisääteisissä neuvostoissa esim. Kangasalalla, Nokialla ja Ylöjärvellä.

Sosiaaliasiamiehet, joiden tehtävänä on mm. ohjata ja neuvoa ja antaa asiantuntija-apua viranomaisista; olla asiantuntijajäsenenä erilaisissa työryhmissä esim. Lape-muutoshankkeen osalta maakunnan lapsi- ja perheoikeudellisen yksikön työryhmässä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa varten on rakenteita, joissa sosiaalityö on mukana ja joihin tietoa voisi viedä entistä enemmän.

[Hyvinvointisuunnitelma THL:n sivulla](#)

Saamme aikaan muutoksia lasten elämässä, kun me

olemme ääni

Vaikutamme ja kampanjoimme osallistavampien käytäntöjen puolesta, jotta lasten oikeudet toteutuvat ja lapsen mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin vahvistuu

Pilari III -
Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen

luomme kumppanuuksia

työskentelemme lasten, perheiden, yhteisöjen, järjestöjen, kuntien, valtion ja yksityisen sektorin kanssa - jaamme tietoa, vaikutamme ja vahvistamme muiden kykyä toimia lasten oikeuksien toteuttamiseksi

olemme innovaattori

Kehitämme ja mallinnamme uusia toimintatapoja ja rakenteita, jotta kaikkien lasten oikeus turvalliseen elämään toteutuu

Pilari I - Suora tuki

saavutamme pysyviä tuloksia

tuemme hyvien käytäntöjen tehokasta hyödyntämistä palveluissa, jotta mahdollisimman moni lapsi hyötyy pysyvistä muutoksista

Pilari II -
Vaikuttamistyö

KIITOS!

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen
Save the Children